

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

12

DYSENTERIA HEPATICAE

QVAM

AVSPICE DEO PROPITIO ET CONSENSV AC AVCTORITATE
AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

VIRO ILLUSTRIS EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO

DN. JOANNE JUNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO, ORPHANOTROPHEI HALENSIS
ET PAEDAGOGII REGII PRACTICO

DOMINO PATRONO, PRÆCEPTORE, AC PROMOTORE
AETATEM COLENDO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
RITE CAPESSENDIS

AD D. MART. ANNO MDCCXLVII.

H. L. Q. C.

ERVditorVM SVBIIICIT EXAMINI

AVCTOR ET RESPONDENS

FRIDERICVS GOTTHILF GEORGI

HALENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,

TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO IN PRAESENTIA
DYSENTERIA
HEPATICA

AVCTORE DNO FRIDRICHO ELI COELEN, AC AUCTORISATIS

IN ALMA MATH. PHYS. UNIVERSITATE

MDCCCLXXXIII

D. N. JOHANNES JUNKERRO

PHYSICUS, ET DOCTOR MEDICINAE, PRAEFATOR

IN ALMA MATH. PHYS. UNIVERSITATE

MDCCCLXXXIII

PHYSICUS, ET DOCTOR

IN ALMA MATH. PHYS. UNIVERSITATE

FRIDRICHUS COELEN

PHYSICUS, ET DOCTOR

§. I.

Dysenteria nomen quum iam antiquitus, atque inde ab HIPPOCRATIS & GALENI temporibus, diuersis sanguinolentis alui deiectionibus fuerit attributum, operæ pretium fore videtur nec ab instituto alienum, varias eius significationes, vel in antiquissimorum, vel quorundam recentiorum monumentis, quæ litteris consignata exstant, obuias, breuitate quanta potest maxima hoc loco perlustrare, quo postmodum inde clarius eluceat, quid morbi voce hac mihi veniat intelligendum, quo isque pacto a reliquis quibuscunque cruentis alui profusionibus diffideat. Dysenteria enim appellationem prisca verustati tam latissime patuisse ex GALENO & HIPPOCRATE constat, vt quaslibet cruentas ventris fluxiones, siue sinceras atque non permixtas, siue aliis fordibus, velut mucosis, biliosis purulentisue comixtas & mutatas hoc nomine comprehenderint ^{a)}; cuius vestigiis nec pauci re-

A 2

centio-

^{a)} RIVERIVS Prax. med. Libr. X. Cap. VI. p. 300. HOLLERIVS Libr. I. de morb. intern. schol. ad Cap. XLIII. p. 201. & seqq. EITMULLERVS Colleg.

centiorum institerunt hoc vocabulum æque amplis limitibus circumscribentium, quos hic omnes appellari, nihil attinet, neque dissertationis ratio permittit. Namque quatuor dysenteriarum apud HIPPOCRATEM & GALENUM reperiuntur *b)*, quas leuiter duntaxat transire non abs re erit. Quarum prima suos ducere natales GALENO scribitur a sola sanguinis, toto corpore redundantis copia, qui ex apertis vasorum orificiis in intestina effusus, certis periodis, fincerus rubensque aluo eiicitur, quæ propterea GRAECIS quoque *δυσεντερία αἱματώδης ἢ αἱματώδης c)*, DECKERO autem fluxio alui sanguinea atque ETTMULLERO pluriusque aliis diarrhoea sanguinolenta dici consuevit: quoniam cruor purus sine vlceratione & dolore excernitur. Quam HIPPOCRATES iis omnium præcipue perhibet euenire, quibus artuum, velut pes, brachium, esset truncatus: GALENVS vero sese huiusmodi sanguineas dysenterias non solum vidisse dicit in iis, quibus membrum quoddam præcisum, sed in aliis etiam, qui ab exercitatione & laboribus se ad inertem vitam desidiosamque contulissent, imo eas subinde eiusmodi hominibus accidere, quibus aliæ sanguinis excretiones solennes, vt per nares, per hæmorrhoides, per menses, suppressæ sint. Neque insolenne esse, eas aliquando, per modum criseos, certis quibusdam febribus acutis

Colleg. pract. de morb. C. H. Cap. IX. p. 143. BALLONIUS Consil. 53. Lib. I.

b) GALENVS de symptom. caus. Lib. III, Cap. II. & de loc. affect. Lib. II. Cap. V.

c) BALLONIUS loc. cit. HOLLERIUS loc. cit.

acutis superuenire salutari euentu; id quod Practicorum quoque obseruationes abunde testantur *d*).

§. II.

*Alter*a Dysenteria species ea a GALENO eiusque sectatoribus esse traditur, in qua cruor aquosus vel fatius serofus, a lotura carniū, recens mactatarum, parum vel nihil abluens, per interualla aluo extruditur, quem quum ex hepate solo effluere & ad intestinorum sentinam permanere contenderent, hinc eam *ἡπατικὴν δυσεντερίαν* nominarunt (*e*). *Tertia* eidem est, quum sanguis ater, melancholicus splendensque deiicitur, quam proinde BIANCHI internas putat hæmorrhoides (*f*). Quæ tandem *quarta* dysenteria a laudatis rei medicæ optimatibus numeratur, qua mucosa purulentaue proluuius, sanguineis strigmentis perfusa, & minutim, & dolenter, crebriusque, quam pro necessitate atque excrementorum copia, aluo eiicitur, ea hodie simpliciter & proprie dysenteria appellari solet, quemadmodum quoque antiquissimis quibusque, GALENO teste (*g*), iam ita & velut *κατ' ἐξοχὴν* vsurpari est solita.

§. III.

Ecce tibi hic quaternas istas dysenteria differētiās, a rei medicæ Maioribus vel antiquissimis statutas, & a multis aliis paulo recentioribus, quin etiam quibusdam recentissimis, itidem adoptatas, quas tamen omnes, præter illam, qua sanguis multo sero dilutus excernitur,

A 3

quum

d) ETTMULLERVS loc. cit. DECKERVS Exercit. pract. pag. D. XXX. II. HOLLERIVS loc. cit.

e) HOLLERIVS ibid. BIANCHI Histor. hepat. Part. III. §. IV. pag. 459. BRENDLINVS Dissert. de flux. hepat. §. V.

f) loc. cit. pag. 460.

g) de symptom. caus. Libr. III. Cap. II.

quum ad me non pertineant, missas facio, eam hac diatribe duntaxat expendendam suscepturus, quæ a veteribus *dysenteria hepatica* nomine cieri assolet. Quid causæ subsit, quam ob rem sanguinolenta hæc alui excretio antiquitus dysenteria nomine fuerit insignita, id ex supra dictis satis apertum & perspicuum est: quare hoc loco repetere nolo. Cuius vero *hepatica*, TRALLIANO autem *iecinorosa*, vocata fuerit, causa hæc est. Veneranda antiquitas sibi persuadebat, iecinoris esse, chylum per vasa mesaraica attractum, in sanguinem conuertere, quum vero in morbosa hac afflictione cruorem valde dilutum & aquosum videret aluo exclusum, non dubitavit, hanc ventris fluxionem soli hepatis vitio & culpæ dare, eius imbecillitatem potissimum inculans. Quid vero argumenti hæc veteribus recepta habeat opinio & hypothesis, qua iecinori *ἀμαρτωσεως* munus affinxerunt, id disquirere nec volumus nec attinet, maxime quum THOMAS BARTHOLINVS huic visceri officium sanguificandi, iam diu abrogauerit, mihimet satis esse potest, hic breuiter tantum atque ἐν παρέρῳ ostendisse, quare prisca dysenteria huic cognomen *hepatica* inprimis dederint.

§. IV.

Praeter hanc Dysenteria hepaticæ denominationem, huic morbo antiquitus impositam, variis etiam aliis nominibus, multis post ætatibus demum appellari coepit, quorum hic meminisse ex vsu erit, quum dysenteria hepaticæ vocabula vsitatiora hodie sint ac tritiora. Etenim apud rei medicæ scriptores haud insolenter quoque sanguinolentus hic ventris fluxus *lorricus fluxus* vocari

vocari solet *b*); fortasse eo, quod deiecta alui proluuies, colorem aquæ, in qua carnes recenter maätatæ fuerunt ablatae, refert. Plerique vero recentiorum, quibus dysenteria appellatio videtur minus congrua, antiquato hoc nomine hunc morbum hepatici fluxus nomine designarunt, quo nostra memoria in medicorum scholis creberrime atque vicitissime celebrari solet. Quid vero BIANCHI impulerit, aduersam hanc valetudinem plane nouo atque insolito nomine catarrhi hepatis insignire id hoc data opera perquirere nolumus, perfectum cum argumenta illa, quibus hanc a se exstructam nuncupationem tueri sustinet, in eius historia hepatica fusius relata legi possint *i*).

§. V.

Prius vero quam ad nostrum morbum exponendum progrediamur, expediet quam breuissime ostendere, quod medici, cum primis recentiores, de hepatico hoc alui profluuiio in alia ire soleant omnia. Quodsi enim vlla est magna inter medentes dissensio: certe est de cruenta hac ventris profusione: neque enim de germana huius mali sede, neque de fontibus, vnde cruentum istud serum, in hac affectione aluo excerni solitum, emanat; quid? quod nec de existentia quidem huius morbi inter eos conuenit. Sunt quippe, qui iecinoris hanc fluxionem omnino in dubium reuocare non verentur, quemadmodum FRANC. SYLVIVS, cui huiusmodi hepatica alui deiectio dubia videtur, eo duntaxat nomine; quod talis alui proluuies
non

b) HOLLERIVS libr. cit. schol. ad Cap. 45. p. 210. FORESTVS in schol. ad obseruat. XXIV. Libr. XXII. de profluu. alui.

i) Part. III. §. III. pag. 459.

non sibi vnquam in sua praxi visa, qualis a maioribus descripta legitur *k*). Cui alter testis succedit ETTMULLERVS, haud sane obscure itidem præ se ferens, sibi hepaticum eiusmodi fluxum valde suspectum esse atque incertum, tamen veteres perinde ac recentiores complures, multa de eo clamitassent & conscriblassent *l*). Nec illis PAVL. BARBETTE cum DECKERO aliisque abluisse videtur, sanguineam hanc deiectionem nihil aliud existimans, nisi superiorum (i. e. internarum) haemorrhoidalium venarum apertionem, ex quibus cruor in intestina destillaret *m*): vt ceteros, qui eiusdem sunt sententiæ, taceamus.

§. VI.

Neque de scatebris & causa huius mali inter se auctores consentiunt. Quippe SYLVIVS disertissime perhibet, si qua forte existeret hepatis fluxio, eam tamen vix ab vlla alia causa esse deducendam, quam a solo abundante sero, sanguini admixto, & meseraica vasa simul relaxante *n*), cui ETTMULLERVS assentitur, præcipue dicens, si cui forte placeret, talem defendere fluxum, veteribus hepaticum dictum, ipsi tamen nullam aliam assignari posse causam, quam sanguinis nimiam aquositate & tenuitate, ob seri redundantiam vnde meseraica vasa vsque eo redderentur laxa atque hiantia, vt aquoso cruori per ea aditus ad intestina pateret expeditissimus. Quo etiam nomine hunc morbum nequaquam hepaticum fluxum, sed potius sanguinolentam diarrhoeam

k) Prax. med. libr. I. Cap. XIII. §. 24. p. 102. & §. 47. pag. 103.

l) Libr. & Cap. cit. pag. 151.

m) Pract. libr. Cap. 6.

n) loc. cit.

arrhæam censet appellendum. Ex quibus proinde paucis in medium adductis ipsa luce clarius appariturum putem, quam variæ, quam inter se dissidentes de hoc morbo opiniones etiamnum Medicorum, vel doctissimorum, animis infideant, ad quas paululum explicandas ac cedere operæ pretium mihi visum est, ut inde magis liqueat, non esse omnium, qui de hepatica dysenteria aliquid litteris prodiderunt, eandem sententiam. Alii enim, iique plurimi, cum antiquissimis in hoc affectu hepar potissimum accusant, idque mali huius fomitem habent; alii contra hoc negant etiecur plane insons atque inculpatum declarant. Quidam cruenta ista, quæ aluo redduntur, de solo iecinore deriuant; nonnulli vero eadem ex hæmorrhoidalibus vasibus solummodo deducunt; alii utrumque negant, istaque ex solis meseraicis venis elabi statuunt.

§. VII.

Verum enim vero quum tam multa, tamque amplissima rerum testimonia, ab ipsis cadaueribus, hoc morbo extinctis, deprompta, atque ab aliis magnæ doctrinæ & existimationis viris, velut a BONTIO, BAL-LONIO, IORDANO, DRELINCVRTIO, in contrarium adducta, existent, quibus non existentia solum diuturni huius mali demonstrata, sed vera quoque eius scaturigo detecta atque omnium oculis subiecta est: certe non stultum dicam & absouum, sed temerarium atque inconsideratissimum foret, illud dubitare atque adeo negare, quod tam creberrima obseruatione atque experientia confirmatum & ab omnium reclamacione iam pridem satis superque vindicatum. Quodsi vero germanam causam, cur supra nominati viri de hepatica hac

B

dysen-

dysenteria disputent, inquiramus, vix vlla huius dubitationis alia subfuisse videtur, quam quod eiusmodi cruenta alui profusio, ex hepate manans, ipsis forte in suæ artis exercitio nunquam obvia fuerit facta. Quam levis vero infirmusque hic medius sit terminus, quo tanti viri hunc morbum, iam antiquissimis atque scientiæ medicæ principibus obseruatum, in dubitationem adducere annexi sunt, id iudicari facile ab iis poterit, qui logicen didicerunt saniozem. Operam igitur frustra mihi videor contriturus, pluribus hoc loco argumentis, multa sedulitate vsquequaque conquisitis eorum opiniones labefacturus, maxime quum hodierno die non facile deprehendatur qui de hepatici fluxus existentia ambigere soleat.

§. VIII.

His itaque, quoad eius necesse fuit, præstructis, in eo iam est; vt ad ipsius iecinorosa dysenteria veram indolem & naturam curatius explicandam ingrediar. Quoniam vero, CICERONIS monito, omnis, quæ a ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet a definitione proficisci, vt intelligatur, quid sit id, de quo disputetur: meum quoque erit hepatici fluxus prius tradere definitionem, quam ad genuinum eius genium planius expediendum deueniam. Est igitur hepatica dysenteria, aut, si mauis, fluxio ea alui, excretio, qua primum cruor admodum serosus & dilutus, carniū loturæ persimilis, postea vero, ingrauescente malo, ob varias alienæ indolis ei admixtas fordes, qualitate, colore & consistentia diuersus, per interualla, sine notabili dolore deicitur. Quo autem acerba huius calamitatis veram originem, conceptaculum & sedem

sedem clarius perspiciamus, quam veneranda antiquitas in solo hepate collocavit, quibusque recentiores accessisse observantur frequentissimi; utique permagni intererit, veram eius & genuinam historiam hoc loco subtexere: ea enim cognita nullius erit negotii, de illa corporis parte, in qua potissimum huius mali fomes occultatus gliscit, atque de iis fontibus, vnde rubellus iste latex, qui aluo subinde egeritur, tam copiosus emanat, liquidius certiusque iudicare.

§. IX.

Obrepat vero hic morbus homini velut tacitus, nec fere intellectus, ita ut initio vix vllis sese aliis prodatur signis, præterquam sola subcruenta alui deiectione, mora interposita, quæ loturæ carniū aut sanguini, quem aqua diluerit, similitudo longe esse solet, nullis ramentis, nec fordibus purulentis remixta, neque facile cuiusdam doloris, ardoris aut mordacitatis sensu stipata o). Ciborum appetentia, morbo hoc incipiente, non integra modo atque incorrupta p), verum aliquando etiam longe auctior observatur impensiorque q), neque fitis quædam r) neque febris s) agrotum vrunt. At malo hoc pedetentim paulo altiōres radices agente atque increbescente, corpus segne redditur & iners, accedente iam demum febre initio tamen adeo obscure gliscente, ut, monente GALENO, vix sentiat, propter eaque

B 2

ab

- o) LOMMIUS *Observ. medic.* Lib. 2. p. 182. RIVERIUS loco cit. p. 307. BIANCHI loco cit.
 p) HOLLERIUS *Lib. cit.* Cap. 45. p. 209.
 q) GALENUS *de loc. affect.* Libr. 5. Cap. 7.
 r) HOLLERIUS loco cit. RIVERIUS loco cit.
 s) LOMMIUS loco cit. p. 181.

ab imperitis negligatur; in dies vero, prout mali huius vis inualuerit, sensim sensimque inardescente atque ingrauescente *r*). Cui tum denique, focia sese paulatim adiungunt cibi fastidium, sitis successiue vehementior, somnus interruptus nec reficiens, pulsus celer & frequens, cum aliqua eaque successiua virium corporis iactura, vrina rubet & biliosis scatet inquinamentis. Floridus viuudusque corporis, & sigillatim faciei, color in pallidum sensim, tandemque liuidum cinereumue mutatur *u*) cum deformi palpebrarum inflatione. Excrementa, quæ aluo redduntur, cruda sunt, & temporis successu variam indolem induunt. Ipsa etiam ventris profusio, quamuis per interualla contingat, & principio colore & consistencia sanguini, multa aqua diluto, quam proxime accedat; sibi tamen non semper constat, sed vaga inordinataque deprehenditur, dum, morbo hoc incrementa capiente, haud insolenter per vnum alterumue diem, quin etiam aliquando per triduum, inducias facere animaduertitur *x*), ita vt ægrotantes sese omni periculo exemptos arbitrentur. Verum hæc lætitia ipsi minus duiturna est, dum mox deterius recrudescit & recurrit frequentior & cumulator *y*) deinde quoque pristinum mutat genium: illuuiens enim, quæ prius subcruenta & aquosa ferebatur, tractu temporis magis limosa velutque in grumos coacta, (cui etiam haud raro aliæ sordes, inprimis biliosæ, intermixtæ hærent *z*)) excre-

r) GALENVS loc. cit. LOMMIVS loc. cit.

u) BRENDELIVS Dissert. cit. Bianchi loc. cit. p. 458. RIVERIVS ibid.

x) GALENVS de loc. affect. Libr. VI. Cap. II, LOMMIVS ibid. BIANCHI ibid.

y) GALENVS loc. cit.

z) BIANCHI loc. cit.

excreta spectatur a) nouissimeque ipsa quoque atra bilis, seu sanguis niger & spissus, pici liquidæ similis, interdum deicitur b). Tandem quoque, quod ad ceteras eius dotes attinet: diuersa deprehenditur hæc alui excretio, modo enim copiosior est & affluentior, modo minus copiosa: nunc parum sædens, nunc grauius olens. Quibus symptomatibus insuper obrufus quidam & aggrauans dolor, dextrum tantum hypochondrium affligens, plerumque comes hæere solet, cum insequente tumore pedum œdematoso. Quid? quod ipsum hoc hypochondrium identidem aliquibus intumuisse spectatur. Ceterum aliquando, quamuis rarius, accidere solet, ut sanguis in eiusmodi ægrotis *αιτρομαίρας* per nares per vterum, per hæmorrhoides, aut per os cum sputo c), quin etiam per cutaneos poros d) erumpat. Malo hoc denique diutius protracto, vel pertenuis vel nulla spes reconualescendi amplius affulget, & nihil certius expectari potest, quam funestus exitus, quem insequens hydrops vel marasmus affert.

§. X.

Perspecta nunc vera hepatici fluxus indole & natura, qua auspiciatur, progreditur, & subinde desinit, facile iam erit atque expeditum, hanc ventris profusionem acunctis aliis alui deiectionibus dignoscere. Quid enim nostro morbo discriminis cum ista intercedat dysenteria, quæ Græcis *αιμαρρηα* vel *αιμαρωδης*, Latinis vero sanguinea dicitur, quamque ETTMULLERVS sanguinolenta

B 3

tam

- a) GALENVS Loc. iam cit. LOMMIVS *ibid.* HOLLERIVS loc. cit.
 b) LOMMIVS *ibid.* HOLLERIVS loc. cit.
 c) LOMMIVS *ibid.* BRENDELIVS *Diss.* cit.
 d) BIANCHI loc. cit.

tam diarrhœam simpliciter censet appellendam *e*), id cuius ex tradita morbi historia esse poterit luculentissimum. Namque in sanguinea hac dysenteria, aut, si magis arriserit, diarrhœa, sanguis purus & sincerus, florido & coccineo plerumque colore præditus, multa copia, inter desidendum subito prorumpit subitoque desinit *f*). Deinde quum soli sanguinis nimia vbertati potissimum accepta sit ferenda, iis nonnunquam per modum *ηγλασως* summaque cum *εὐφορία* accidisse animaduersa est, item, quibus artuum aliquis fuit amputatus, aut alia solennes sanguinis excretiones vndelibet suppressæ; aut qui febribus acutis continuis, imprimis ardentibus, conflictantur, vbi redundans cruor sincerus atque impermixtus *κρημνός* per anum efferri solet, quemadmodum id pluribus exemplis, a RHODIO *g*) ZACVTO LVSITANO *h*), PAVLO BARBETTE *i*), DECKERO aliisque memoriæ proditis, facile ostendi potest. Quæ omnia in nostra hepatica fluxione minime sunt obuia, vt pote in qua sanguis, ob admixti sèri abundantiam, valde dilutus & aquosus, idque per intervalla aluo excluditur. Vnde liquido apparet, vtrasque corporis affectiones plurimum inter se dissidere.

§. XI.

Neque arduum est, iecinoris profluuium ab hæmorrhoidibus, iisque internis, discernere: quippe quæ vix vnquam adeo tacitæ prorumpere animaduertuntur, sed

e) Libr. & cap. cit. pag. 139. 143. & 151.

f) LOMMIVS loc. cit.

g) Centur. 2. Observat. 87.

h) Medicor. princip. histor. observat. 84.

i) Libr. & loc. cit.

sed plerumque cum quodam doloris, ardoris aut tenfionis alicuius sensu; quantum vis sapius mediocri aut minori, in recto potissimum intestino eiusque exitu vigente, deprehuntur comitatae, id quod Dn. PRÆSES, Præceptor omni pierate æternum deuenerandus, itidem adnotauit *k*). Deinde etiam iisdem cruor ordinarie purus, nec seroso quodam liquido perfusus, nunc ratitus fluidusque, nunc valde spissus & niger aterue ano effunditur: id quod multo aliter fit in iecinoris fluxu, quippe in quo eruenta non vlllo cuiusdam doloris, ardoris aut alterius acerbitatis sensu ano effunduntur, sed plerumque placide sedateque feruntur *l*). Deinde sanguis, qui ex aluo defluit, haud quaquam merus atque impermixtus est, sed plurimo sero perfusus valdeque dilutus cernitur. Cetera, quibus ab hæmorrhoidibus discrepat, vt in præfenti silentio transeam.

§. XII.

Quemadmodum vero hepatica deiectionis a dysenteria magis proprie sic vocata differat, nemini obscurum erit, diuersa ista symptomata, quæ vtrasque afflictiones individuo comitatu affectantur, curatius perpensuro. Etenim in vera dysenteria eluuius mucosa vel saniosa, sanguineis fragmentis perfusa, pluribusque ramentis veluti membranaceis identidem permixta, crebrioribus atque exiguis interuallis idque minutim, cum acerbissimis intestinorum cruciatibus excutitur; præter quos etiam multus, in ano dolor, multa rosio multaque ac frequens desidendi cupiditas cum tenesmo & febre acuta, nunc leuio-

k) Conspect. Medic. Theoret. pract. Tab. XI.

l) RIVERIUS loc. cit. LOMM. loc. cit. BIANCHI libr. & loc. cit. pag. 457.

leuiore, nunc grauiore, adest. Accedit etiam illud quod κατ' ἐξοχὴν sic dicta dysenteria certis tantum anni temporibus sæuiat, per vniuersum sæpe populum late stragem edendo. Quæ omnia in nostra ex hepatis viscere manante dysenteria nequaquam occurrunt, vt pote quæ omnino indolens existit, neque minutatim & perexigue, sed multo affluentius, nec tam crebris atque breuibus, sed multo longioribus interuallis; neque statutis anni tempestatibus, sed promiscue nullaque anni temporum ratione habita, contingit; vt tacitus præteream insigne discrimen illud, quod inter vtriusque morbi excreta interesse spectatur. Ergo nihil erit negotii morbum alterum ab altero internoscere.

§. XIII.

Quomodo tandem hic morbus a reliquis alui fluxibus, e. g. a diarrhœis, pituitosa, biliosa aut purulenta; item ab hæmorrhoidibus albis, discrepet, hoc loco verbosius exponi nihil attinet, quum neminem tam obruto ingenio arbitres esse futurum, quin facili negotio ex iis, quæ hucusque de nostro morbo tradita sunt, ceteris alui deiectionibus sit discreturus. Quocirca ne quid forte reliquum fecisse videar, breuissime hic tantummodo dicam, qua ratione nostra dysenteria discrepet ab isto affectu, qui morbus a nonnullis *niger* HIPPOCRATIS m), ab antiquis vero *vomitus melancholicus* vel *vomitus atræ bilis* n) vsurpari assolet. Consistit vero hoc malum in excretionem sanguinis nigri, atrii & congrumati, qui partim vomitione per os partim vero alui fluxu foras eiicitur, cum inflatione hypochondrii sinistri, anxietate & præ-

m) FRID. HOFFMANN'S dissert. de morbo nigro HIPPOCRATIS,
n) FORESTVS Libr. 18, obseru. 17.

præcordiorum angustia, appetitu deiecto, virium prostratione, cardialgia, syncope & truculentis persæpe colicis doloribus *o*), propter lienis vel infarctum, vel oppilationem. Verum enim vero quum ex allata hepatici fluoris historia satis constet, in eo sanguinem duntaxat dilutum, carniū loturæ proxime accedentem, primis morbi temporibus, per aluum solummodo excerni, qui demum, malo hoc sensim sensimque diuturnitate temporis augetescente spissior, fæculentior & nigrior eliminatur; præterea nihil sanguinis vfitate in nostro morbo vomitu per os reici, neque eum vllis doloribus facile esse stipatum, nec sinistrum, sed dextrum hypochondrium in eodem esse affectum: tum sane promptissimum erit cognoscere, quantum vtrique inter se morbi distent & diuersi sint.

§. XIV.

Iam quoque conuenit dispicere, quo pacto ipsum hoc ventris effluuium a rei medicæ proceribus dispertiri consueuerit. Verum nec in hoc vnus est omnium medentium sensus, quippe aliquibus est solenne hepaticam hanc fluxionem in exquisitam seu legitimam & spuram dispescere, quam diuisionem RAYM. IOH. FORTIS in medium protulisse viderur, cui plerique alii adstipulantur *p*). Legitimus seu verus hepaticus illis dicitur esse fluxus, quo cruor similis aquæ, qua nuper muetata animalis carnes abluta sunt, aluo effunditur: spurius vero seu nothus ipsis fertur esse, quum deiecto latici varia aterius indolis recrementa, velut bilosa, purulenta, mucosa

C

cosa

o) FRID. HOFFMANNVS loc. cit. §. XXV.

p) Consult. & respons. medic. Tom. I, Cent. III. RIVERIVS loc. cit. IVNCKERVS loc. cit. SENNERTVS.

cosa aut sanguis niger, crassus, veluti congelatus, hæreant intermixta. An vero hæc distinctio tanti facienda, quanti nonnullis scriptorum forte fuerit visa, maxime quum a sola excrementorum diuersitate, quæ tantum accidentalis est, petita: id aliis ingenio & sagacitate acutioribus relinquam diiudicandum: BIANCHI certe ea minus probata visa est *q*).

§. XV.

Verum ipsi huic iam nominato Auctori placuit aliam huius morbi diuisionem suppeditare, qua illum in fluxum hepaticum distinguit *criticum* & *symptomaticum*, quorum ille aliis subinde morbis, cum primis febribus acutis continuis, salutari plerumque euentu superuenire dicitur: hic vero, qui hepatis oppilationi *συμπτωματικός* accedit, vt plurimum funestus declaratur *r*). At vero quum hæc a BIANCHI allata hepaticæ dysenteriae distinctio nihil argumenti habeat: quia hæc alui fluxio, quæ hepatica audit, quando iecori infarcto aut oppilato accidit; semper solummodo symptomatica existit, cuius tam necessarius est cum affecto iecinore nexus, quam inter causam eiusque effectum deprehenditur. Videtur proinde hic magni nominis vir iecinorosam hanc fluxionem cum cruenta ista alui egestione, quam supra *αιματηρὸν* vel sanguineam appellauimus, commiscuisse, quippe de qua apertissimis planissimisque verbis ostendi, omnino accidere interdum, vt per eiusmodi sanguinolentas diarrhœas, si hominibus, febribus ardentibus, aliisue continuis acutis conflictantibus, aut etiam aliis, qui nimia sanguinis copia gaudent; propter delicatam & vm-

q) loc. cit pag. 46 r.

r) BIANCHI *ibid.* pag. 46 r.

umbratilem vitam, aut grandius quoddam mutilatum membram, vel ob necessariæ solitæque euacuationis suppressionem, oboriantur, dummodo tempestiue superueniant, mali vis *νεκρωσις* infracta prorsus tollatur. Quemadmodum quoque hoc non nullis exemplis, in observatorum scriptis passim obuiis, confirmatum dedi. Quæ quum ita sint, liquido cerni poterit, puam obrem in hac fluoris hepatici distinctione BIANCHI sententiæ subscribere nequeam.

§. XVI.

Intellecto, quid hepaticæ dysentericiæ discriminis cum reliquis abui profluuiis intercedat, & qui ea diuidi soleat; in rem quoque erit nostram, ad ipsas causas, quæ hunc morbum arcessere valent, deuenire. Quum vero quædam sit continuatio seriesque earum, vt alia ex alia annexa & omnes inter se aptæ colligatæque videantur; non male acturus mihi videor, si a proxima huius mali causa, vnde cuncta, quæ hunc morbum comitari solent, symptomata, tanquam ex equo Troiano, prodeunt, incipiunt. Est vero vnus omnium, qua antiquorum, qua recentiorum, si a paucis quibusdam discesseris, Medicorum sensus, radices huius mali in ipso hepate esse altissime de fixas, vnde omnia cetera, eidem arcta propinquitate coniuncta, egerminent. Veteres culpam conferebant in huius visceris imbecillitatem, vnde facultates eius, imprimis alteratrix & retentrix, vsque adeo essent debilitatæ, vt nulli alii sanguini, nisi seroso & aquoso, elaborando habiles forent. At recentiores, veteri hac opinione, de fictis illis facultatibus, reiecta & relegata, per extrispcia in ipsis apertis cadaueribus eorum, qui eiusmodi fluxibus interierunt, adornata, didicerunt, veram

hepatici fluxus originem ac fontem omnium præcipue in iecinoris parenchymate scaterere, utpote quod in plerisque hoc morbo extinctis, & post obitum euisceratis, ut plurimum læsum, erosum, corruptum ac putre; quid? quod eodem tabo, loturæ carniū simili, quod æger viuens per aluum reddiderat, scatens velutque diffluens, fuit repertum, quemadmodum id complura exempla, in obseruatorum monumentis disperse obuia, fecerunt testatissima.

§. XVII.

Vt igitur eorum, quæ de germana huius mali in hepate sede traditi, certitudinem eo magis adstruamus, non incommodum erit, nec ascopo, quem nobis præfixum habemus, alienum, ex insigni obseruationum penū paucas easque potissimas hoc loco delibare; iis enim cognitis, minus difficile erit, ipsos riuos, quibus talis suberuenta illuies in intestina confluat, detegere. Qui primus obseruationem notatu affert dignissimam, est IAC. BONTIVS, qui de milite quodam gregario, hepatis inflammatione tentato, cui, omnibus auxiliis in cassum adhibitis, refert, quod hepaticus ei successerit fluxus, vnde rumor quem in dextro hypochondrio antea habuisset, euanuerit, tandem autem mortem obierit. Secto cadauere, loco hepatis, solam membranam istud vestientem, eamque satis crassam, instar succi inuenit, cui adhuc portio saniei, carniū loturam referentis, & nihil ab ea, quam per longum tempus alio effuderat, abludentis, in hæsit, argumento sane vix vllō testatori, huius mali nidum in ipso hepate delituisse s). Aliud exemplum

s) Medicin. Indor. Libr. III, obseruat. IX.

exemplum huic fere simillimum apud IORDANVM reperitur, vbi ægrotans post præuiam dysenteriam proprie ita dictam, hepatica fluxione legitur correptus, qua absque intermissione purus atque impermixtus cruor, interdum carnis loturæ haud absimilis, fuerit deiectus. Cadauere post obitum dissecto vniuersum iecur, instar pomi fracidi corruptum & putrefactum est deprehensum, ita vt iniectionum digitorum vestigia ostenderit *t*). Sic quoque multos BALLONIUS obseruauit, qui graui quodam & chronico morbo diu conflictati, denique sub finem eius, hepatica profusione affecti sunt, in quorum cadaueribus incisis iecoris parenchyma colliquatum & consumptum semper apparuit *u*). Plura quidem eiusdem valoris exempla in rei medicæ scriptorum libris obuia, recensere & sic vberius confirmare possem, quod in cadaueribus eorum, qui iecinoroso profluuiio interierunt, quam sæpissime hepatis viscus iuuentum fuerit vel obstructum, atque inflammatione incensum, vel subcruenta sanie redundans, vel plane dissolutum & colliquefactum: Verum quum pauca allata sufficiant, & satis probent, semen hepaticæ fluxionis in iecinoris plerumque abditis esse iactum: tum multitudine & prolixitate superfedere possumus.

§. XIX.

Ex allatis quoque animaduersionibus cuique erit spectatissimum, proximam nostri mali causam, non posse esse vllam aliam, nisi infarctum quendam aut oppilationem hepatis, quæ, suborta inflammatione nec discussa, vel in schirrum, vel, quod in nostro morbo solen-

C 3

nius

t) IORDANVS Cap. XIX. de pestis phenomen.

u) Libr. I. Consul, LIII.

nius & frequentius apprehenditur, in abscessum definit, quo eius substantia, sensim liquata, consumitur. Tametsi vero in progignenda hepatica dysenteria iecori priorem potioremq; labem præ reliquis in abdomine occlusis visceribus, detulerim: noli tamen putare, cunctas ceteras in abdomine reconditas partes propterea omnino a me excludi. Ipse lubens largiar, posse ytiq; aliquando fieri, quantumuis multo infilentius, vt huius calamitatis fons in aliis etiam interdum visceribus, veluti in pancreate, vel mesenterio occultatus scateat, omnium maxime, quum etiam ex hisce visceribus via satis trita ad intestinorum cauum fertur, qua sanguini aditus ad ea patet. Nec desunt obseruata, quæ nobis huius rei fidem faciunt, vbi hepatici profluuii minera dictis visceribus fuit offensa. Euoluat eiusmodi casus lecturus BONETI *Anatomiam practicam*, qua variæ obseruationes, id haud sane obscure testantes, prostant.

§. XIX.

Perspecta ista parte, in qua luctuosum hoc malum suam sibi sedem & vltimatissime & frequentissime, figere solet; & intellecta eiusdem causa proxima; nunc vltierius quoque expendere operæ erit pretium, vias illas, quibus *χλωροειδης* iste latex, quem ægroti deiiciunt, ex recessibus hepatis interioribus ad intestina permanat. Verustiorum ea erat sententia, hepar, propter languentem facultatem retentricem, serosam sanguinis partem per venas meseraicas ad intestinorum sentinam transmittere, vbi tanquam humor inutilis aluo expelleretur. Recentiores vero hanc maiorum hypothesin legibus circuli sanguinis aduersari putant, quia cruor per commemoratas venas ab intestinorum voluminibus hepatis ad-
porta-

portatur, ideoque in aliam sententiam abierunt, contententes, cruorem in iecinore subsistentem, sensimque accumulatum, quum per venæ cauæ radices redire non posset, parte quadam, eaque tenui & serosa, instar fluminis, alued sese effundentis, pedetentim poros biliarios inundare, vnde inductum choledochum communem delata intestinorum compluio infunderetur. Dum vero vasculosa iecoris textura, & in primis biliarii pori, a sero exundante hoc pacto sensim relaxarentur, ipsis denique purpureis globulis facilem viam atque expeditam sterni, per dictos bilis meatus, cum sero isto ad culinæ animalis sentinam permeandi, vbi specie liquidi cruendi, plurimo sero perfusi, ano extruderetur. Quibus proinde, consulto compendii factis, cuius erit perspicuum, quo itinere serosus ille cruor, quem ægri in hoc morbo per aluum egerunt, ex hepatis interioribus ad intestina ferri statuitur *).

§ XX.

Et si vero ipse cum recentioribus affirmo, eorumque sententiæ, cui nihil obscurum, & a veritate alienum inest, subscribo, concedendo, posse utique subcruentam istam proluuiem a vasis biliaris ex hepate absorberi, perque choledochum ductum in intestina ferri, præcipue quum nihil obstet, quo minus hoc subinde fieri queat, insuper memorabilis illa obseruatio, quam supra ex BONTIO adduximus, id adeo testatum facit, vt nefas esset, de eo dubitare: nullus tamen vereor, præter hanc modo ostensam viam, aliud iter, quo, vt mihi videtur, multo

*). BRENDÉLIVS Dissert. cit. §. VIII. BOERHAAVIVS Aphorism. §. 936. N. 3. BIANCHI loc. cit. pag. 458. IOH. HENR. KRAMER. Dissert. de singul. hepat. human. Præsid. GOELICKE habit. §. XX.

multo crebrius ac frequentius quam forte creditur, intestina intrare valet, vindicare, quod ipsa *vasa mesenterica* sunt. Solertissimus quippe RVYSCHIVS iam pridem, admirando suo vasorum corporis iniiciendorum artificio, omnium oculis commonstravit, meseraicas arterias vltimis suis furculis, incredibili multitudine per flexuosos intestinorum ambitus diffeminatis, in ipsorum caua ita dehiscere, vt ceracea quoque fartura, quoties dictas arterias impleuit, toties in eorum penetralia facile factis expediteque ex stillata sit γ): hinc etiam non illepede existimat, nihil impedire, quo minus idem aliquando fieri possit, in vasis vel præternaturam redundante, vel citatori motu per ea circumacta. Nec ab illo dissentit splendidissimum illud rei medicæ & anatomicæ lumen, ALBINVS, perspicuis verbis tradens, tam arctissimo nexu meseraicas arterias cum venis eiusdem cognominis esse coniunctas, vt, alterutra cereo liquido duntaxat referta, illud continuo *αὐτὸς* ex arteriæ propaginibus in venæ ramulos, vel versa vice ex his in arteriæ furculos, transeat; imo extremos tum arteriæ, tum venæ meseraicæ ramulos ita in intestinorum canalem patere, vt eorum oscula ceræ inditæ satis peruia sint. Etenim, vasis hisce cera refertis, iucundissimo spectaculo, in apertis intestinis, eam hiantibus vasorum orificiis ex sudatum vidit veluti in vermium modum, capitula sua totidem foraminibus exferentium α), id quod etiam RVYSCHIO similiter oculis vsurpare contigit.

§. XXI.

1) Epist. anatom. XI de intestinor. tunic. & glandul. item aduersar. Anatom. chirurg. Decad. II. IV. de Mesenter. vt & Theaur. anatom. II. aßer. III. N. XIV. not. 2. necnon Theaur. anatom. VI. aßer. I. N. XXXIII. & Theaur. anat. IX. aßer. V. N. LXXXI.

2) Dissertat. in augural. Anno 1722. Lugduni Batavor. habita.

§. XXI.

Quæ cum ita sint, non sane perspicio, cur eiusmodi ichorosa cruenta nec ex ipsis meseraicis vasis in intestinorum compluvinum subinde manare statuamus? quum nihil obstat, quominus sanguis his vasis æque facile, atque adeo multo expeditius, quam per biliarios ductus, intestinis infundi queat. Quodsi enim sanguini, per dictas meseraicas venas ad iecinoris abdita adeunti, propter huius visceris obstructionem aut infarctum, liber atque expeditus eo aditus intercludatur, cuius spectatissimum erit, fore hoc pacto, ut cruor redire nescius in commemoratis venis subsistat, sicque illis vitalibus liquidis, quæ per arterias mesentericas a tergo succedunt, moram atque impedimentum iniiciat: hinc aliter non fieri potest, quam ut tenuior magisque serosa portio a sanguine, in meseraicis vasis retardato & satis prompte reuerti impedito, pedetentim secedat, ultimos eorum furculos, quos in intestina secundum naturam hiare perhibui frequentissimos, copiosius iusto affluentiusque sensim intrans. Quo efficitur, ut non largius modo & cumulatius intestinorum alueo illabatur, sed paulatim quoque ipsos hos canaliculos vsque eo dilaret reddatque ampliores, ut ipsis tandem coccineis etiam globulis per eos facilis detur ad intestina aditus; qui proinde initio portioni serosæ confusi rariores, eiusmodi serosum pariunt cruorem, carniæ lotaræ simillimum, quem ægroti aluo efferre solent; verum, extremis illis vasculis tractu temporis plus diductis & amplificatis, copiosiores eidem sero admixti & affluentiores, proluuiem gignunt magis cruentam & rubicundam, ita ut denique, prout viae hæc plus

D

minus-

minusue fuerint distentæ, sincerus velut cruor, variis coloribus tinctus aluo eiiciatur.

§. XXII.

Ex quibus ergo de vasorum meseraicorum hiatu & apertura iam breuiter dictis, haud obscure constabit, binas dari vias, quibus eiusmodi diluta, quæ in nostra dysenteria aluo excluduntur, intestinorum cloacæ inferri possunt & subinde solent, alteram difficiliorem atque inuitatiorem, videlicet *biliarios ductus*, alteram vero longe expeditiorem, magis compendiarium, & vt opinor, tritiorem, ipsa nimirum *meseraica vasâ*, perinde patula inque intestinorum cauum dehiscencia, atque illi canales, qui felli ex hepate in intestina deducendo inseruiunt. Quo nomine valdopere miror, celeberrimum BIANCHI antiquorum auctoritate vsque adeo captum, medicam occæcatum, esse, vt rubello isti sero, speciem aquæ, qua carnes recenter macatæ sunt ablutæ, præ se ferenti, nullas alias, nisi solas biliarias assignet vias, quibus ab hepate ad intestina permearet & transfiret; quum tamen nihil sane impediât, quominus cruenta hæc materies æque prompte atque expedite, velutque compendio maiori, ex mesenterii ductibus sanguineis in intestina identidem effluat, atque exbiliariis meatibus. Neque est, quod ictorosam istam amurcam, in hepatico hoc morbo ferri solitam, cum aliquibus a vasis hæmorrhoidalibus arcesamus, quippe quorum nulla secundum naturam, est apertura & hiatus in intestina, etiamsi non negamus, posse vtique fieri, vt ipsæ hæmorrhoides huic fluxui interdum superueniant, seque ei comites adiungant, aut demum, si iam res conclamata fuerit, succedant quemadmodum id inde efficere sustineo, quod hæc deiectio

tempo-

temporis diurnitate varias subire soleat mutationes. Quæ enim ab initio manauit illuuius, carniū loturæ omnibus dotibus spectabatur simillima; vasis autem sensim plus diductis & dilatatis, colore & consistentiæ sanguini velut limoso, fæculento inque grumas coacto propius accessisse deprehenditur, nouissime tandem cruori spisso, atro, a pice liquida nihil abludenti simillima obseruatur, cuiuscemodi plerumque hæmorrhoidalia vasa eructare consueuerunt, quemque veteres eo nomine bilem atram vocare solent.

§. XXIII.

Hæc qui æqua animi lance perpenderit, quæ de scatebris, vnde cruentus iste liquor nostro in morbo delabitur in intestina, nullo perspiciet negotio, quid causæ subsit, cur, incipiente morbo, serofus duntaxat humor, exiguo purpurei cruoris perfusus, ventre eiiciatur; eodem vero ætate progressu & radices agente altiores, liquidum magis rubicundum, quin etiam nigrum & atrum deiciatur? Quid? quod quam ob causam in dies fere illud copia haud sane exigua aluo efferi soleat? cuius profecto facillima est ratio, si suscipiamus, sanguinolenta ista, quæ per sedes effunduntur, ex meseraicis vasis ad intestina emanasse, longe contra difficilius, si ea solis biliferis ductibus accepta referemus, quippe qui tantæ cruentorum multitudini adferendæ & intestinis committendæ, quantam ab ægrotis subinde aluo excretam videmus, haudquaquam soli sufficiunt. Quodsi vero ingentem illum vasorum numerum, quibus meseraicum scatet, paulo propius intueamur, nihil erit facilius, quam rationes horum phænomenon reddere liquidissimas. Ne autem ceteras, quæ humorum stagnationi

gnationi ac stasi in recessibus hepatis penitioribus viam persæpe sternere solent, causas, in Medicorum foro antecedentes & remotiores appellatas, taciti prætereamus, haud in consultum erit, vel eas hoc loco breuiter attingere, ne quid forsitan ad pleniorē nostri morbi *αιτιολογίαν* pertinens neglectum a nobis vel omissum videatur.

§. XXIV.

In censum vero talium causarum, quæ hepatis parenchymati eiusmodi liquidorum vitalium stagnationem *αιμωσος* comparare valent, omnium præcipue cuncta ea duco esse referenda, quæ vel ipsam vasculosam iecineris texturam ita vel destruunt atque euertunt, aut certe labefactant & infringunt, vt de suo statu, robore & tono deturbata vitalibus liquidis porro transmitendis & protrudentis haud aptum atque idoneum esse soleat; vel ipsi sanguini eiusmodi dotes affectionesque induunt, vt aut plane ineptus, aut saltem minus appositus sit, ad hepatis vasa satis prompte & sanitati conuenienter perlambenda & transfunda, qua ratione non aliter fieri potest, quam vt suo per ea itinere vel moram trahat diuturniorem, quam pro valetudinis prosperitate, vel omnino in iisdem subsistat, vnde hoc viscus aut nimia humorum copia oppletur atque infarcitur; aut iis via & transitus per illud intercipitur, quibus deinde hepatis eiusmodi infarctus, seu oppilationes, foecundissimæ inflammationum generatrices, conciliantur.

§. XXV.

Quæ vasculosæ iecoris compagi & substantiæ vim ac labem inferre solent sic vt attenuata suoque de statu deiecta sanguinem, per venam portarum aduectum,

ctum, in motum profluum concitare non valeat; ea potissimum sunt casus, lapsusue, ictus, percussio, contusio aliaque huius generis similia, dextro hypochondrio violenter subinde vndelibet accidentia, quibus mollissima huius visceris vasa vsque adeo contundi, confringi, intorqueri, debilitari destruique possunt, vt ad vitalia liquida neque coercenda, neque traicienda & motu cienda seu agitanda, non amplius idonea sint aptaque. Hinc quisque haud difficulter cognoscet, hepate tam grauior ab eiusmodi læsionibus externis affecto debilitatoque, cruori in eius interioribus aut omnino consistendum esse, aut certe diutius iusto tardandum & commorandum, vnde huic visceri infarctus atque obstructions exoriantur, vtique necesse est.

§. XXVI.

Quod vero ad istas dotes, quæ purpureis liquidis identidem vsu venire & icinori tam infarctus, quam oppilationes, conciliare consueuerunt attinet, iis non vllas cupiam alias intellectas quam sanguinis abundantiam seu plethoram, & præternaturalem spissitudinem, vtpote quæ feracissimæ variarum obstructionum atque inflammationum procreatrices obseruantur. Etenim nimiam sanguinis copiam, quemadmodum vniuersis aliis corporis humani visceribus obstruendis atque inflammandis, ita hepatis quoque vasis occludendis, incendendisque esse accommodatissimam, cuius liquido apparebit diligentius ea expensuro, quæ portarum vena præter alia habet præcipua, nec tardiozem illum motum, quo cruor per hanc venam, constanti naturæ lege, cieri hepaticæ adferri solet. De commemorata quippe vena fati constat, eam nullis valvulis, quarum tamen egregius

gius in Machinis hydraulicis deprehenditur vsus, esse instructam, quibus tamen aliæ venæ satis exornatæ conspiciuntur. Deinde omnes illos huius venæ ramos, qui toto mesenterio sparsi cernuntur, intra solas binas istas membranaceas mesenterii lamellas, multa pinguedine circum fusos atque occultatos decurrere, vix vllis aliis externis auxiliis adiutos, præterquam diaphragmatis & musculorum abdominis. Tum ipsam huius venæ truncum, qui ex coniunctione ramorum splenici & mesenterici enatus est, nullis adminiculis suffultum neque vlllo alio munimento, nisi tenera quadam membrama, *capsula glissoniana* dicta, inuolutum ad iecur deferri, vbi in spatiosum quendam abit sinum: tandem, præter quatuor vel quinque conspectiores ramos, innumeras multo minutiores atque adeo minutissimas propagines venosas ab hoc sinu proficisci, quæ hepatis substantiam cum dictis ramis insignioribus ingressæ, sese in longe plures spargunt furculos, sensim sensimque tenuiores gracilioresque.

§. XXVII.

Hæc qui cogitate pensitauerit, clarissime indidem visurus mihi viderur, quid sit causæ, quam ob rem vitæ liquida, quæ ab istis in abdomine reconditis visceribus, ad quæ rami venæ portæ pertingunt, omnium vero præcipue ab intestinis & mesenterio redeunt secundum naturam tam cunctanter & languide per hanc venam ad iecinoris penetralia pergant? nimis profecto longus sermo meus esset; si omnia, quæ sanguinis ad hepar, non dicam per vniuersos venæ portæ ramos, sed per solas tantum meseraicas venas, vigente sanitate, progressum reddere valent difficiliorem & lentorem, hoc loco explicare coner, præsertim quum facile illis intel-
ligi

ligi queat, quæ venæ portæ præ ceteris venis peculiaria ac singularia esse perhibui. Quæ cum ita sint, quemque facile perspecturum mihi persuadeo, cruorem, quum florente prospera valerudine, tam segnis atque impeditus per hanc venam adiecur accedat, multo tardius difficilisque eodem esse peruenturum, tenuesque venulas illas, quæ in hepatis substantiam sparguntur, ingressurum, sanguinis copia, toto corpore redundante eiusque vasa velut infarciende.

§. XXVIII.

Quodsi igitur homo aliquis plus sanguinis, quam pro sanitate & virium, quæ eum in motum concitare debent, modulo in suis vasis alat, nihil ei facilius euenire potest, quam vt sanguis abundans eiusmodi causis procatarticis accedentibus, quæ præsentem plethoram exagitare & citatori motu per corporis canales ciere valent, magno impetu in vasculosam hepatis texturam vrgeatur & adigatur, vbi, quum, prænimia copia, per angustos sanguineos tabulos iter suum ad venæ cavæ radices non tanta celeritate expedire possit, quanta reliquus a tergo succedens cruor appellitur, vel diutius solito & iusto cunctatur, eandemque refecit, vel omnino consistit seu in stasin ruit, sicque iecinori obstructionem arcessit, cui si inflammatio se adiunxerit sociam, nihil certius, quam hepatis abscessus expectari potest, qui, quum in loco hæreat inaccesso, cui auxiliatrices manus admoueri queunt nullæ, pede tentim hepatis parenchyma arrodendo atque exedendo conficit & consumit, vnde illa calamitas, quæ vomica hepatis vocari solet. Qua exorta, saniosum, quo scatet, liquamen per bilarias vias intestinis infundi, compluribus iisque præclarissimis medicis non

non solum statuitur, sed apud rei etiam medicæ obseruatores sparsim legitur. Quodsi vero solus infarctus vel obstructio, nullo subsequente incendio, iecur occupauerit, vero videtur similius, sanguinem, a mesenterio & intestinis per venam portæ hepatis alluentem, suscepto sibi itinere per iecoris viscus, ad intestina esse ruiturum, & qua data porta, in eorum compluuium effluxurum. Ex modo adductis ergo cuius erit perspectu facillimum, quid nimia sanguinis vis & moles persæpe valeat ad infarctus atque oppilationes hepatis inducendas.

§. XXIX.

Cognito eo, quod plethora, si fuerit excitata, hepar subinde opplere vel plane occludere queat; nullius quoque erit difficultatis, animo comprehendere, qui cruor spissus & glutinosus eadem mala huic subinde visceri inferre valeat. Nam quum sit ostensum, venæ portæ ramos, qui per iecoris substantiam disseminati sunt, in stupendæ multitudinis surculos distribui, sensim sensimque in multo exiliores abeuntes & minutiores ramusculos, qui vel in poros biliarios desinunt, vel mutua in osculatione cum venis hepaticis connectuntur: sole meridiano clarius inde elucebit, cruori, vndelibet crassiori & tenaciori reddito, nullam intercedere proportionem cum tam angustissimis & subtilissimis vasorum propaginibus. Quodsi itaque tam spissus viscidusque cruor, velocitate maiori, quam pro naturali sanitatis compactione, per venam portæ in vasulosam iecoris compagem compellitur; nihil certe dubii est, quin in vasorum angustiis per hepar excurrentium diutius æquo sit commoraturus, aut plane gradum staturus & quieturus, vnde huic visceri aut infarctus aut oppilationes oriuntur, omni-

omnino necesse est. Id quod tanto facilius iecinoris parenchymati euenturum nemo non clare videbit, si humorum spissitudo societatem cum plethora coiuerit.

§. XXX.

Postquam igitur præcipuas hepatici floris causas antecedentes, quæ in actum deductæ proximam huius mali ex se progignere assolent, fini nostro sufficienter spectatas habuimus & cognitatas, instituti ratio exigere videretur, vt de istis quoque causis, quæ antecedentem ad effectum suum edendum incitare valent, propter eaque procatarticarum seu occasionalium nomine in medico foro appellari solent, quales sunt omnia calefacientia & sanguinem valde commouentia, velut potulenta spirituosâ atque inebriantia, aromata varii generis, alimenta acria, stimulantia, & calida, variæ commotiones & affectiones animi, vehementiora corporis exercitia, neglectæ aut intermissæ sanguinis excretiones, alias eiusmodi hominibus solennes, pluraque huius generis alia, hoc loco quædam subtexere studeamus: at vero quum eæ in omnibus fere libris, qui de morbis eorumque causis diuulgati profertur, explicatiores legi possint, actum agere ego mihi viderer, hic enarraturus, quæ istic vberius forsân fusiusque exposita inueniri queunt, maxime quum dissertationis ratio, id prohibeat. Ex hac idcirco causarum consideratione & contemplatione haud obscure dilucebit, quas inanes sibi animo finxerit species prisca vetustas, proximam huius affectus causam in eiusmodi imaginarias conferens facultates hepatis debilitatas, quibus in re nihil est argumenti. Tametsi vero hæc antiquioribus facile condonanda, vt pote sanguinis circuitus, tunc temporis nondum detecti, plane ignaris atque insciis: mihi tamen

men nec eorum, qui a nostro ævo propius abfuerunt, sententia probari potest, proximam hepatici fluxus causam abundantem sero, sanguinis massæ intermixto & vasa relaxanti, adscribentium, id quod SYLVIVM atque ETMULLERVM fecisse: statim in limine huius dissertationis innui, quibus nec multum ADAM BRENDELIVS abluisse videtur, nullam veriore huius mali causam statui posse proximam sibi persuadens, quam cruorem ferrosam & cacochymicum, variis fordibus peregrinis & crudis inquinatum auctumque. Et profecto difficilius exitum, quam principium, inuenire mihi liceret, dissidentes auctorum sententias de proxima iecinorosi fluxus causa hic recensuro, quas exponere singulas, neque instituti ratio fert, neque nostra quoque multum interest, nobis satis esse potest dixisse, quas nos huius morbi germanas verasque causas, tum proximas tum remotiores seu antecedentes agnoscamus.

§. XXXI.

Nec obscure liquebit, quam propinqua cognatione hepaticus hic fluxus aliquando hæmorrhoidibus sit annexus, ita, vt observatorum fide, vel interdum cum his alternet, vel, quod crebrius observatur, in eas abeat, quemadmodum id pluribus documentis, si vsus fuerit, cuius ante oculos facile poni posset, nisi dissertationis magnitudo hoc fieri vetaret. Quid? quod luculenter ex eodem etiam apparebit, cur illi præceteris homines ad hepaticam hanc dysenteriam maxime sint proclives, qui hæmorrhoidali fluxui apti existunt atque obnoxii; quales omnium præcipue esse animaduertuntur, qui temperamenti cholericæ-sanguinei, aut melancholico-sanguinei sunt: Etiam si haud equidem abnuero, nostrum morbum perinde, atque

que hæmorrhoidalem fluxum, nec aliis subinde temperamenti parcere. Quo nomine consentaneum est hæmorrhoides, si tempestiue eiusmodi ægrotantibus superueniant riteque succedant, hoc malum nisi illud forte iam magna ceperit incrementa, esse auersuras vel sublaturas. Hinc apparet quoque, cur non nulli medicorum cum PAVL. BARBETTE, DECKERO aliisque hunc hepatis fluxum, pro apertione vasorum hæmorrhoidalium superiorum seu internarum habere & venditare non dubitarunt, quum tamen ab hæmorrhoidibus distet seu differat, vt ex relata huius morbi historia liquido perspicere licet.

§. XXXII.

Tandem nihil aliud restat, nisi vt ipsam huius afflictionis medelam subnectam, cuius cardo quum in eo potissimum vertatur, vt incipiens iste infarctus aut obstructio, quæ hepatis viscus occupatum tenet, mature & prius, quam radices egerint altiores, conuenientibus auxiliis extirpentur; id quod in monumentis illorum scriptorum, qui de curundis morbis aliquid memoriæ mandarunt, quum vberius fufiusque conscriptum deprehendi queam, fariis duxi ea, quæ istic passim legi possunt hic silentio præterire & generaliora tantum hic commemorare. Videlicet in leuiore seu incipiente hepatis vitio plethoram per frequentes venæ sectiones imminuere, spissitudinem autem humorum per copiosa diluentia attenuare conuenit. Deinde infarctum seu incipientem scirrham collectionem resoluere & discutere, ac in eum finem radices & herbas resoluentes cum blandis laxantibus iungere, nodulum vino immergendum præparare & hoc infusum resoluens atque laxans interne propinare, externe

ne autem emplaftra aut epithemata ficca refoluentia & discutientia hepatis regioni imponere, denique facta feliciter discussione tonica interna remedia subiungere artis est. In statu autem obfirmato irritus plerumque omnis est labor: conuenit tamen eandem curationem in qualemcunque spem instituire. Ceterum nullo modo tacitus prætermittere possum, id esse ingenii huius morbi, vt, nisi tempestiue, & vbi nondum inueterauerit, ei debitæ & salutaribus præsidiiis subueniatur, non certe vlla spes ei radicatus extirpandi super sit. Qua propter ista exempla, vbi hoc morbi genus funditus ablatum fuit, tam rara sunt, quam quæ rarissima. Plurima quidem sunt atque in obseruatorum libris obuia testimonia, de iecinorosa fluxione felicissime curata: verum subdubito, an omnes isti morbi, hepatici fluxus nomine qui ab obseruatoribus litteris proditi extant, vere tales vnquam fuerint, quales nobis sunt venditati, anne potiore iure diarrhœæ censendi sanguineæ. Quocirca de ista mihi etiam nunc dubium est hepatica dysenteria, quæ interdum aliis morbis, velut febribus quibusdam acutis continuis, cumque primis ardentibus, salutari euentu, & per motum criseos, superuenisse; aut præuiæ dysentericæ κατ' ἐξοχήν sic dictæ successisse narratur, an vnquam genuina & vera hepatica fuerit profusio, nec potius simplex tantum cruenta diarrhœa? quam eo etiam nomine iam a veteribus, atque adeo antiquissimis, rei medicæ principibus, αἱματηρῶν siue εἰματηρῶδην δυσεντερῶν vocatam fuisse, supra pluribus ostendi.

§. XXXIII.

Vix enim quicquam, si verum fatear, in medendi arte obseruatur solennius, quam quod sanguinea ista diarrhœa facillime a medicis, vel doctissimis, cum hepatica

tica

tica dysenteria subinde confundatur; quemadmodum eam quoque haud insolenter cum hæmorrhoidibus fluentibus misceri, & pro vno eodemque affectu haberi vidimus: quum tamen cuncta hæ cruentæ egestiones multum inter se diffideant, quemadmodum id ex supra dictis clarius dilucescit. Hinc quoque est, cur complures & veterum & recentiorum, qui de nostro morbo aliquid voluerunt mandatum litteris; quum ex illa confusione femet non ita, vt in votis iisdem fuerit, expedire seu extricare potuerint, ei quam optime consuli posse rati sunt, si hepatis dysenteriam in veram & spuriam distinguerent, quarum illa serosum duntaxat & aquosum cruorem, carnis loturæ haud absimilem, aluo effundere fertur: hæc vero sanguinem sincerum ac purum aut aliis sordibus remixtum, ventre exturbare scribitur, quæ distinctio quamuis BIANCHI minus placuerit, tamen quum nec se perplexa illa notione de diuersis hisce sanguinolentis deiectionibus exsoluere valuerit, aliam, nisi deteriorem, certe tamen priore nec meliorem, in eius locum surrogauit, hepaticum fluxum in criticum & symptomaticum discernendo. Ex quibus proinde facile scuilibet appariturum crediderim, dissidentes hæcæ alui deiectiones pluribus medicis haberi promiscuas, quod vberius expedire ex facili foret singula auctorum nonnullorum obseruata adducturus.

§. XXXIV.

Quamquam vero paulo ante perhibui, magnam esse eorum exemplorum raritatem, vbi hepatica dysenteria, si altas iam agerit radices, fuerit omnino curata & sublata. Noli tamen ideo putare, hoc promiscue atque indiscriminatim de quolibet iecoris fluxu valere. Ipsemet lu-

bens concedo, eum utique, dummodo non nimis diu durauerit, aliquando esse artis beneficio sanabilem, quem admodum quoque illud varia exempla, apud obseruatores hinc illinc obuia, abunde testantur. Ut ex pluribus, quæ nobis testimonio esse possunt, exemplis, vnum tantum afferam, quod mihi instar omnium sit, placet singularem istum neque adeo frequentem casum, qui profecto dignus, ut hic commemoretur, subiungere, cuius spectatæ Vir integritatis & præclare eruditionis, Experientissimus Doctor GEORG. CLACIUS, meminit, de viro quodam generosis natalibus claro, quatuor & quadraginta annos nato, macilentioris corporis habitus & temperaturæ cholericæ-melancholicæ, qui cum antea aliquamdiu hæmorrhoidibus non tamen rite nec satis copiose succedentibus, esset afflictus; factum, ut easdem tandem exceperit dysenteria hepatica, per integrum fere annum ægrotum affligens, ita ut inter desidendum semper fere aquosum quoddam liquidum, paucillo cruore tinctum, carniæ loturæ simillimum, aluo deiecerit, cum tanto corporis marcore viriumque languore, ut hominis tabe seu hectica affecti planeque confecti speciem præ se tulerit. Qui quamuis ipsemet saluti pristinae recuperanda desperaret, nihilo tamen fecius conuenientibus & salutaribus remediis in usum vocatis & adhabitis, cura & vigilia huius Doctoris, cum sanitate in gratiam rediit, quem admodum illud ex litteris ipsis, ab hoc ægrotato, sanitati restituto, ad iam nominatum Medicum scriptis, videre & legere mihi licuit *a*).

§. XXXV.

Commemorabili igitur hoc, de hepatica dysenteria, exem-

a) Consil. medic. Part. I. Caf. III. pag. 9.

exemplo, omnium oculis testatori, quod in medium iam protuli, nemini non spectatissimum erit atque exploratissimum, eam utique aliquando armis medicis esse expugnabilem, dummodo incipienti hepatis obstructioni ^{ἐν κείνῳ} subsidio eatur, nec usque eo expectetur, dum radices fecerit altiores; hoc enim facta, vix ac ne vix quidem vlla extanto malo emergendi spes ægroto relinquatur. Deinde cuius intellectu nec difficile erit, illum hepatis fluxum, qui proximam sui causam iecinoris solummodo infarctum agnoscit, facilioris multo curationis esse futurum eo, qui ab hepatis oppilatione, præsertim iam obfirmata suos duxerit natales; quemadmodum hæc nullo fere negotio dare possem explicatiora, nisi brevitatis ratio mihi foret habenda. Lubens quidem fateor, complura de hoc morbo restare perquam digna, quæ illustriore interpretatione & declaratione Beneuoli lectoris oculis & menti subiicerentur; sed tempus iubet, ut pedem figamus, dicendique obtineatur.

F I N I S.

NOBI-

VIRO,
NOBILISSIMO CLARISSIMO
FRIDERICO GOTTHILF
GEORGI
CANDIDATO LONGE MERITISSIMO

S. D. P.

PRÆSES.

Non vulgari omnino via grassatus es, CANDIDATE dignissime, qui erudita Dissertatione TVA morbum quempiam explanaveris procul dubio quam vexatissimum. Quicumque enim indolem & causas Fluxus hepatici rite perstraverit, facile, ut opinor, olfaciet, quot quantisque ut plurimum difficultatibus solida eius ac perfecta curatio prematur. Quem fugit, malum istuc pertinacissimum pro causâ proxima precipue agnoscere seu collectionem quandam sciarbosam, siue, quod peius est, statum adeo in tecinore ulceratum? sicuti illud accuratius indigitat & fusius demonstrat doctissimum Specimen TVVM inaugurale. Ad me saltem quod attinet, sapientiuscule in eiusmodi casibus omnia tentavi, quae quidem in artis potestate sita essent, sed, ut ingenue fatear, haud raro contrigit, ut morbo fere superato, aeger deiniceps in pristinam prope relaberetur calamitatem.

Quid multis? Inhaeret huic malo veluti peculiare ac proprium quoddam, ut licet furca, quemadmodum ait ille, id est turissimis pariter ac probatissimis ceteroquin medicamentibus istud expellamus, tamen saepe recurrit ac horrifonam canat palinodiam. At vero quomodo demumcunq; hac sese habeant, erat tamen haec res, CANDIDATE doctissime, erudita disquisitione TVA multo dignissima. Excitasti nimirum felicissime Theoriam antiquorum de hoc morbo in pulverere penitus absconditam, eaque ita docte, ita eleganter cum recentiorum placitis maritali, plane ut nihil supra. Equid igitur mirum, si maxime rationali Theoria prorsus etiam rationalis respondeat mendendi methodus?

Sane quoties mecum reputo dulcissimos fructus (sit autem illud quidem quam saepissime) ex medicorum dexteritate uberantes, toties non TIBI solum gratulor, CANDIDATE doctissime, qui condecoratus es ornamentis medici laudabilis, verum etiam republicae, quae ex opera ac diligentia TVA usum capiet profecto uberrimum. Quam ob rem fruiere bonis TVIS, CANDIDATE dignissime, sed ita fruiere, ut omnia TVA molimina in egyptorum salutem ac summi numinis gloriam cessisse videantur. Vale & saue. Dabam in salana nostra pythie Nonar. Martias elb D ce xxxviii.

103 X O X 103

Ua 4713

ULB Halle

3

003 901 068

80

des
fen,
leis
ren
ntr
ine
est
um
nen
ner
Do
äc
en
ud

12

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

DYSENTERIA HEPATICA

QUAM

AVSPICE DEO PROPITIO ET CONSENSU AC AVCTORITATE
AMPLISSIMI ORDINIS MEDICI

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

VIRO ILLUSTRIS EXCELLENTISSIMO ATQUE EXPERIENTISSIMO

DN. JOANNE JUNCKERO

MEDICINAE DOCTORE EIVSDEMQUE PROFESSORE
PVBLICO ORDINARIO, ORPHANOTROPHEI HALENSIS
ET PAEDAGOGII REGII PRACTICO

DOMINO PATRONO, PRÆCEPTORE, AC PROMOTORE
AETATEM COLENDO

PRO GRADU DOCTORIS

SVMMSIQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
RITE CAPESSENDIS

AD D. MART. ANNO MDCCXLVII.

H. L. Q. C.

ERVDITORVM SVBIIICIT EXAMINI

AVCTOR ET RESPONDENS

FRIDERICVS GOTTHILF GEORGI
HALENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,

TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, ACAD. TYPOGR.

